

บทที่ 2

ยุคของนโปเลียน ค.ศ. 1799-1815

นโปเลียน โบนาปาร์ต (NAPOLEON BONAPARTE ค.ศ.1769-1821) เกิดที่เมือง อัจคซิโอ (AJACCIO) ในเกาะคอร์ซิกา (CORSICA) ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้ยึดเกาะนี้มาจากเจนัว (GENOA) เป็นเวลา 1 ปี นโปเลียนเป็นบุตรคนที่สองของคาร์โล โบนาปาร์ต (CARLO BONAPARTE ค.ศ.1746-1785) ผู้มีอาชีพทนายความ และ มารีย์ โรโมลินโน (MARIE ROMOLINO ค.ศ.1750-1836)

ครอบครัวโบนาปาร์ตมีพื้นเพดั้งเดิมอาศัยอยู่ที่เมืองฟลอเรนซ์ (FLORENCE) ในทัสคานี (TUSCANY) ต่อมาได้อพยพมาอยู่ที่เกาะคอร์ซิกา ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 ครอบครัวโบนาปาร์ตมีบุตรชาย 5 คนและบุตรสาว 3 คน บุตรชาย 5 คนประกอบไปด้วย

โจเซฟ (JOSEPH) ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเป็นกษัตริย์แห่งเนเปิลส์และสเปน

นโปเลียน ต่อมาได้เป็นจักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส

ลูเซียน (LUCIEN) ต่อมาได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าชายแห่งคานินโน (PRINCE OF CANINO)

หลุยส์ (LOUIS) ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์แห่งฮอลแลนด์ หลุยส์ ได้แต่งงานกับ ออร์เทนส์ โบอาร์เนส (HORTENSE BEAUHARNAIS) ลูกสาวของโจเซฟินซึ่งเกิดกับสามีคนแรก ทั้งคู่มีบุตรชายด้วยกันทั้งหมด 3 คน ๆ สุดท้ายในเวลาต่อมาคือจักรพรรดินโปเลียนที่ 3

เจอโรม (JEROME) ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์แห่งเวสฟาเลีย

ส่วนบุตรสาว 3 คน ประกอบไปด้วย เอลิเซ (ELISE) พลอีน (PAULINE) และคาโรไลน์¹ (CAROLINE)

¹Alan Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History (Aylesbury : Hazell Watson & Viney Limited, 1983), p.51-52.

นโปเลียนได้เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยในปี ค.ศ. 1785 เมื่อจบการศึกษา ก็เข้ารับราชการในหน่วยทหารปืนใหญ่ ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสขึ้นในปี ค.ศ. 1789 นโปเลียนได้เดินทางกลับไปปฏิบัติภารกิจที่เกาะคอร์ซิกาในตำแหน่งพันโทและได้ต่อสู้กับ ขบวนการกบฏชาติคอร์ซิกา โดยมี ปาสกาล ดีเพาลี (PASQUALE DI PAOLI) เป็นหัวหน้า ผลปรากฏว่านโปเลียนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่อขบวนการกบฏชาติคอร์ซิกา จึงเป็นเหตุให้ครอบครัว โบนาปาร์ตต้องอพยพออกจากเกาะคอร์ซิกา ไปอาศัยอยู่ในฝรั่งเศสจึงกลายมาเป็นโอกาสที่ทำให้ นโปเลียนได้เข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติ

การเข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติ ทำให้ นโปเลียนเกิดความรู้สึกผูกพันต่อประเทศ ฝรั่งเศสมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการล้มการปกครองในระบอบเก่าและการยกเลิกระบบอภิสิทธิ์ซึ่ง นโปเลียนถือเป็นสิ่งที่ขัดขวางต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ นโปเลียนเริ่มมีชื่อเสียงขึ้นเมื่อสามารถยึดเมืองท่าตุลอง (TOULON) กลับคืนจากอังกฤษได้ในปี ค.ศ. 1793 ต่อมาได้ถูกปลดออกจากตำแหน่งฐานสงสัยว่าเป็นพวกของ โรเบสปีแยร์ เมื่อได้กลับเข้ารับราชการอีกครั้ง นโปเลียนได้รับการมอบหมายจากบารรัลส์ (BARRAS) ผู้บัญชาการรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ไปปราบปรามกลุ่มก่อการที่ได้รวมตัวกันในกรุงปารีสเพื่อก่อความวุ่นวายขึ้น โดยมีแผนเข้าโจมตีพระราชวังตุเลอรีส์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1795 (เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ "PRAIRIAL UPRISING" ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1795 ที่ผ่านมา) ปรากฏว่านโปเลียนสามารถปราบปรามความวุ่นวายแห่งเดือนวองติมิแอร์ (VENDEMIARE เรียกตามปฏิทินใหม่ของฝรั่งเศส) ที่เกิดขึ้นลงอย่างราบคาบ จึงมีผลทำให้ชื่อเสียงของนโปเลียนกลับมาเป็นที่นิยมในกลุ่มของประชาชนฝรั่งเศสอีกครั้ง บารรัลส์จึงให้รางวัลแก่นโปเลียน โดยการแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้บังคับบัญชาการกองกำลังภายในประเทศและแนะนำให้รู้จักกับ โจเซฟิน โบฮาร์เนส (JOSEPHINE BEAUHARNAIS) หญิงหม้ายวัย 33 ปี ซึ่งมีลูกติด 2 คนและมีอายุแก่กว่านโปเลียนถึง 6 ปี นโปเลียนได้ตกหลุมรักโจเซฟินตั้งแต่นั้นมาที่ไดพบเห็น ในปี ค.ศ. 1796 นโปเลียนได้แต่งงานกับโจเซฟิน โจเซฟินเป็นสาวสังคมชั้นสูงและรู้จักกับบุคคลสำคัญในทางการเมืองเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การแต่งงานครั้งนี้ช่วยทำให้ นโปเลียนมีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการเร็วยิ่งขึ้น²

² Albert Guerard, *France : A Modern History* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1969), P.262.

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1796 นโปเลียนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการกองทัพนโปเลียน ในขณะที่ยังมีอายุเพียง 27 ปี ชัยชนะจากสงครามในสมรภูมิตาลัสที่มีต่อออสเตรียในปี ค.ศ. 1796 ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ นโปเลียนเป็นอย่างมากจนทำให้เขาลาออกจากราชการไปทำสนธิสัญญาสงบศึก แคมโป ฟอร์มิโอ กับออสเตรียในปี ค.ศ. 1797 ได้ด้วยตนเอง ในปี ค.ศ. 1798 นโปเลียนได้รับการมอบหมายจากรัฐบาลไครเรททอรี ให้ไปปฏิบัติภารกิจคอยสกัดกั้นอังกฤษในอียิปต์ เมื่อได้ทราบข่าวความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1799 นโปเลียนจึงตัดสินใจเดินทางกลับไปยึดอำนาจในฝรั่งเศส โดยล้มรัฐบาลไครเรททอรีและเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบกงสุล (CONSULATE) นโปเลียนได้แต่งตั้งตนเองขึ้นเป็นกงสุลที่ 1 ปกครองประเทศร่วมกับกงสุลอีก 2 คน คือ โรเจอร์ ดูโกส์ (ROGER DUCOS) และซีแยส์ (SIEYES)

สมัยการปกครอง โดยรัฐบาลกงสุล (ค.ศ. 1799-1804)

เมื่อยึดอำนาจ การปกครองได้สำเร็จแล้ว คณะกงสุลได้ร่วมกันร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และได้ประกาศใช้ในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1799 ซึ่งก่อให้เกิดผลที่ติดตามมาคือ

1. อำนาจในการบริหารอยู่ที่คณะกงสุลทั้ง 3 คน โดยกงสุลที่ 1 เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดอยู่ในตำแหน่งได้เป็นเวลา 10 ปี คณะกงสุลทำหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ สภาที่ปรึกษา และยังทำหน้าที่เป็นผู้เสนอกฎหมายเข้าสภา

2. รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่ประชาชนชายที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

3. สภานิติบัญญัติประกอบไปด้วย

3.1 สภาที่ปรึกษา (COUNCIL OF STATE) ประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 30-50 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกงสุลที่ 1 โดยมีกงสุลที่ 1 ทำหน้าที่เป็นประธาน มีหน้าที่ร่างกฎหมายเพื่อส่งต่อให้สภาสูงพิจารณา

3.2 สภาสูง (TRIBUNATE) ประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 100 คน มีหน้าที่พิจารณาว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธกฎหมายที่ถูกเสนอมาให้พิจารณา แต่ไม่มีหน้าที่แก้กฎหมายแล้วจึงส่งต่อไปยังสภาผู้แทนราษฎร

3.3 สภาผู้แทนราษฎร (LEGISLATIVE BODY) ประกอบไปด้วยสมาชิก

จำนวน 300 คน ไม่สามารถเสนอกฎหมายหรือขออภิปรายในสภา มีหน้าที่รับหรือไม่รับกฎหมายที่สภาส่งเสนอมา

4. การปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงระบบที่มีมาตั้งแต่สมัยปฏิวัติคือการแบ่งประเทศออกเป็น 83 จังหวัด โดยใช้ระบบการตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง เพื่อคงไว้ซึ่งความสงบสุขภายใน โดยการแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด (PREFECT) จากส่วนกลางไปทำหน้าที่ในการปกครอง

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยตำรวจลับขึ้นภายใต้การนำของ โจเซฟ ฟูเช่ (JOSEPH FOUCHE) ต่อมา โปเลียน ได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่พวกลี้ภัยทางการเมืองให้มาช่วยกันทำงาน โดยหวังว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความสามัคคีและมีความจงรักภักดีต่อ โปเลียน³

การบริหารงานภายในประเทศ

ในปี ค.ศ. 1801 โปเลียน ได้ทำสัญญาไมตรี (CONCORDAT OF 1801) เพื่อการประนีประนอมกับสันตปาปา ไพอัสที่ 7 (PIUS VII) ซึ่งมีผลตามมาก็คือ

1. สันตปาปามีสิทธิที่จะทำการแต่งตั้งพระชั้นพระราชคณะในฝรั่งเศสให้ขึ้นดำรงตำแหน่งได้ด้วยพระองค์เอง จึงเท่ากับเป็นการยกเลิกวิธีการเลือกตั้งพระชั้นพระราชคณะขึ้นดำรงตำแหน่งซึ่งได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยปฏิวัติ

2. พระในฝรั่งเศสจะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบวินัยสงฆ์ที่กำหนดโดยองค์สันตปาปา

3. สันตปาปาจะไม่ทรงเรียกร้องเอาทรัพย์สินของวัดในฝรั่งเศสที่ถูกยึดไปในสมัยปฏิวัติคืน และพระองค์จะไม่ทรงเรียกร้องให้นำเอาระบบภาษีร้อยละสิบ (TITHES) กลับมาใช้ในฝรั่งเศส

4. ก่อให้เกิดระบบขันติธรรมทางศาสนา (RELIGIOUS TOLERATION) ขึ้นในฝรั่งเศส โดยการให้เสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและพระในนิกายโรมันคาทอลิกและนักเทศน์กลุ่มโปรเตสแตนต์ต่างก็จะได้รับเงินเดือนจากรัฐบาลฝรั่งเศส

³ Paul Bernstein and Robert W. Green, History of Civilization : Since 1648 (Vol. II, New Jersey : Rowman & Allanheld, 1976), P. 133.

5. นโปเลียนยอมรับว่านิกายโรมันคาทอลิกเป็นนิกายศาสนาประจำชาติของฝรั่งเศส เพื่อเป็นการเอาใจประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งนับถือนิกายโรมันคาทอลิก⁴

งานทางด้านกาปฏิรูปของนโปเลียน

1. งานทางด้านกาบริการสาธารณะจะอยู่ภายใต้กาทำงานของข้าราชการซึ่งได้รับเงินเดือนจากรัฐ

2. ให้มีการยกเลิกระบบอภิสิทธิ์ การสืบทอดอำนาจตามสายโลหิตและระบอบศักดินาสวามิภักดิ์

3. ปฏิรูปการเก็บภาษีและการคลัง โดยรัฐบาลจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะผู้เก็บภาษี เพื่อให้การเก็บภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและจะไม่ให้มีการยกเว้นการเสียภาษีแก่ผู้ใด ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งธนาคารชาติ (BANK OF FRANCE) ขึ้นในปี ค.ศ. 1800 การปฏิรูปทางการเงินมีผลทำให้รัฐบาลสามารถวางแผนจัดสรรงบประมาณกาใช้จ่ายของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การปฏิรูปการศึกษาทั้งในระดับประถมและมัธยม รัฐบาลให้การอุดหนุนแก่การศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนอาชีวะทั้งทางด้านกาช่างและการพาณิชย์ ในปี ค.ศ. 1808 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งฝรั่งเศสขึ้น การปฏิรูปการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่วงดุลย์กับการจัดการศึกษาของพวกพระในฝรั่งเศส

5. ทางด้านกาคมนาคมขนส่ง ได้จัดให้มีการสร้างและซ่อมแซมถนนหนทางที่ชำรุด และการขุดคลองเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อกาคมนาคมขนส่งการค้าและการอุตสาหกรรม

ผลงานที่สำคัญที่สุดของนโปเลียนได้แก่การสร้างประมวลกฎหมายนโปเลียน (CODE OF NAPOLEON) ขึ้นในปี ค.ศ. 1804 และประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1810 โดยมีสาระสำคัญคือ

1. เน้นถึงความเสมอภาคของประชาชนฝรั่งเศสตามกฎหมาย

⁴ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์, 2524), หน้า 382.

2. รัฐจะให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินของประชาชน และยังมีสาระสำคัญครอบคลุมถึงการติดต่อทางด้านธุรกิจ เช่น การทำสัญญา หรือการเช่าซื้อ
3. ไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งสหภาพกรรมกร
4. กฎหมายฉบับนี้ยังช่วยคุ้มครองประชาชนจากภัยที่จะได้รับมากกว่าการที่จะให้ประชาชนต้องคุ้มครองตัวเอง
5. ยอมรับในเรื่องของการแต่งงานและการหย่าร้างว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย⁵

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ในปี ค.ศ. 1802 ได้มีการออกเสียงลงประชามติแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดให้กงสุลที่ 1 ดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 10 ปี มาเป็นกงสุลที่ 1 ดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต ต่อมาเมื่อมีการวางแผนล้มอำนาจนโปเลียน โดยกลุ่มนิคมกษัตริย์ได้ร่วมมือกับอังกฤษซึ่งมีแผนการแต่งตั้งให้ เคานต์ แห่ง อาร์ตัวส์ (COUNT OF ARTOIS) แห่งราชวงศ์บูร์บงขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทนนโปเลียน แต่แผนการนี้ล้มเหลวทำให้กลุ่มผู้ก่อการกบฏกลาง โทษอย่างรุนแรง นโปเลียนไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก จึงใช้เป็นข้ออ้างในการจัดตั้งจักรวรรดิขึ้นในฝรั่งเศส โดยเสนอว่าเมื่อนโปเลียนสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิแล้วก็จะทำให้กลุ่มนิคมกษัตริย์หมดโอกาสที่จะนำเอาราชวงศ์บูร์บงกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง

ในปี ค.ศ. 1804 สภานิติบัญญัติได้มีมติเห็นชอบ พระราชบัญญัติที่กำหนดให้ประเทศฝรั่งเศสสถาปนาการปกครองระบอบกษัตริย์ขึ้นในฝรั่งเศส จึงมีผลให้สาธารณรัฐที่ 1 เปลี่ยนสถานภาพมาเป็นจักรวรรดิฝรั่งเศส และนโปเลียนได้เปลี่ยนสถานภาพมาเป็นจักรพรรดินโปเลียนที่ 1 จักรพรรดิของชาวฝรั่งเศส ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1804 ลันตปาปา ไนอัสที่ 7 เสด็จไปกรุงปารีสเพื่อทำพิธีราชาภิเษกให้แก่ นโปเลียน ณ มหาวิหารนอ์ด ตาม (NOTRE DAME) แต่กลับปรากฏว่านโปเลียนทรงรับมงกุฎจากลันตปาปามาสวมด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง⁶

⁵ Edward Mc Nall Burns, et al., Western Civilization Volume II (10th ed ; New York : W.W. Norton & Company, 1984), P. 701.

⁶ ทวีศักดิ์ ล้อมลัม, ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่, หน้า 386.

พิธีราชาภิเษกจักรพรรดินโปเลียนที่ 1 และพระราชินีโจเซฟิน

การต่างประเทศภายใต้การนำของนโปเลียน

ในปี ค.ศ. 1799 เมื่อนโปเลียนเดินทางจากอียิปต์กลับไปฝรั่งเศสเพื่อล้ม
การปกครองของรัฐบาลไดเรคทอรี สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับกลุ่มพันธมิตรซึ่งรวมกำลัง
กันครั้งที่ 2 ยังคงดำเนินอยู่ ถึงแม้การรวมตัวเป็นพันธมิตรในครั้งนี้จะค่อย ๆ อ่อนกำลังลง
เนื่องจากการถอนตัวของรัสเซียในปี ค.ศ. 1800

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1800 พระเจ้าซาร์ปอลที่ 1 แห่งรัสเซียทรงเป็นตัวยึด
ตัวตีในการจัดตั้ง สันนิบาตประเทศเป็นกลาง ขึ้นซึ่งประกอบไปด้วย รัสเซีย ปรัสเซีย
สวีเดน และเดนมาร์ก เพราะไม่ทรงพอพระทัยต่อมาตรการของอังกฤษในการตรวจค้นเรือ
ของประเทศเป็นกลางเพื่อป้องกันไม่ให้มีการติดต่อค้าขายกับฝรั่งเศส ต่อมาในเดือนมีนาคม
ค.ศ. 1801 พระเจ้าซาร์ปอลที่ 1 ทรงถูกลอบปลงพระชนม์ พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1
ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์ใหม่ของรัสเซียไม่ทรงมีนโยบายต่อต้านอังกฤษอีกต่อไป จึงทำให้สันนิบาต
ประเทศเป็นกลาง ต้องสลายตัวไปในที่สุด⁷

⁷ เอี่ยม ฉายางาม, ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ค.ศ. 1789-1848 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 99-100.

การทำสนธิสัญญาสงบศึกลูเนวิลล์และอาเมียงส์

สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับกลุ่มพันธมิตรเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสครั้งที่ 2 ยุติลงเมื่อมีการทำสนธิสัญญาสงบศึกลูเนวิลล์ (TREATY OF LUNEVILLE) ระหว่างฝรั่งเศสกับออสเตรีย ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1801 การทำสนธิสัญญานี้มีผลทำให้อังกฤษต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ต่อมาเมื่ออังกฤษต้องมาประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาหาร อังกฤษจึงต้องหันมาทำสนธิสัญญาสงบศึกเอเมียงส์ (TREATY OF AMIENS) กับฝรั่งเศสในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1802 การทำสนธิสัญญาสงบศึกทั้งสองฉบับนี้ทำให้ฝรั่งเศสได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ออสเตรียยังคงยอมรับในสาระสำคัญของสนธิสัญญาแคมโป ฟอร์มิโอ ที่ทำกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1797
2. ฝรั่งเศสยังคงเป็นฝ่ายครอบครองออสเตรียน-เนเธอร์แลนด์ (เบลเยียม) และดินแดนบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำไรน์
3. ประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
สาธารณรัฐบัตตาเวียนหรือฮอลแลนด์ (BATAVIAN REPUBLIC)
สาธารณรัฐลีกูเรียนหรือเจนัว (LIGURIAN REPUBLIC)
สาธารณรัฐเฮลเวติกหรือสวิสเซอร์แลนด์ (HELVETIC REPUBLIC)
สาธารณรัฐซิชอัลไพน์ (CISALPINE REPUBLIC) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาแถบลุ่มแม่น้ำโป
ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นประเทศกลุ่มรัฐบริวารของฝรั่งเศส
4. อังกฤษยอมถอนตัวออกจาก มอลตา ทรินิแดด ไมเนอร์ก้า เอลบา และหมู่เกาะซึ่งเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในทะเลแคริบเบียน
5. การทำสนธิสัญญาสงบศึกทั้งสองฉบับนี้ถือเป็นการยุติสงครามที่ทำกันมาตลอด 10 ปี และยังเป็น การส่งเสริมเกียรติภูมิของนโปเลียนในฝรั่งเศส

ภายหลังการทำสนธิสัญญาสงบศึก อังกฤษคิดว่าสันติภาพคงเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน ในขณะเดียวกันนโปเลียนยังคงมีแผนการขยายอำนาจของฝรั่งเศสออกไป จากแนวความคิดดังกล่าวได้กลายมาเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดสงครามขึ้นในเวลาต่อมาโดย

1. นโปเลียนยอมรับในความเป็นอิสระและสถานภาพของประเทศกลุ่มรัฐบริวาร

ของฝรั่งเศส เพื่อเป็นการส่งเสริมเกียรติภูมิของนโปเลียนจึงทำให้ประเทศกลุ่มรัฐบาลบริวารเหล่านี้ยังคงความเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศส

2. ในดินแดนเยอรมนี รัฐเยอรมันที่ยอมรับในอำนาจของนโปเลียนได้รับการยินยอมให้ผนวกดินแดนของศาสนจักรมาเป็นของรัฐ จึงมีผลทำให้ ปรัสเซีย บาวาเรีย วูเทมเบอร์กและบาเดิน ขยายดินแดนออกไปได้กว้างขวางกว่าเดิม และทำให้รัฐเยอรมันที่ปกครองโดยคณะสงฆ์จำนวน 45 รัฐจากจำนวนทั้งหมด 51 รัฐถูกผนวกเข้ากับรัฐข้างเคียง

3. ในทวีปอเมริกา นโปเลียนได้ส่งทหารไปยัง ไฮติ (HAITI) เพื่อปราบปรามความวุ่นวายที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มทหารนิโกร และนโปเลียนยังมีแผนการที่จะจัดตั้งอาณานิคม หลุยส์เซียนา (สเปนคืนให้ฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1800) ขึ้นเป็นจักรวรรดิฝรั่งเศสในทวีปอเมริกา

อังกฤษเริ่มหวาดเกรงต่อแผนการดำเนินงานของนโปเลียน จึงปฏิเสธที่จะถอนกำลังออกจากเกาะมอลตา และเมื่อ นโปเลียนประท้วงการกระทำดังกล่าวอังกฤษจึงประกาศสงครามกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1803 ส่วนความพยายามในการปราบปรามความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในไฮติก็ต้องประสบกับความล้มเหลว นโปเลียนจึงตัดสินใจขายหลุยส์เซียนาให้กับประเทศสหรัฐอเมริกาไปในปี ค.ศ.1803 ในราคา 15 ล้านเหรียญดอลลาร์⁶

การรวมพันธมิตรเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสครั้งที่ 3 (THE THIRD COALITION)

ในปี ค.ศ.1805 ออสเตรียและรัสเซียได้ร่วมเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ จึงทำให้สงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสกลายเป็นสงครามของกลุ่มพันธมิตรเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสครั้งที่ 3 ซึ่งก่อนหน้านั้น นโปเลียนได้เตรียมการบุกอังกฤษ แต่แผนการนี้ต้องหยุดชะงักไปเมื่อนโปเลียนทราบข่าวการเคลื่อนกำลังกองทัพรัสเซียและออสเตรียมุ่งมาทางตะวันตก นโปเลียนจึงเคลื่อนพลจากช่องแคบอังกฤษเข้าสู่ดินแดนเยอรมนี เพื่อป้องกันการรวมตัวกันระหว่างกองทัพออสเตรียและรัสเซีย ในวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ.1805 กองทัพออสเตรียซึ่งมีกำลังพลประมาณ 50,000 คน ต้องยอมจำนนต่อกองทัพฝรั่งเศสที่เมืองอูม (ULM)

⁶Bernstein and Green, History of Civilization : Since 1648, P.136-137.

สมรภูมิตราฟัลการ์ (BATTLE OF TRAFALGAR)

ในวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 1805 ลอร์ด เนลสัน (LORD NELSON) ได้นำกองเรืออังกฤษเข้าทำลายกองเรือผสมสเปน-ฝรั่งเศส ลงอย่างย่อยยับ ณ สมรภูมิทางทะเลนอกแหลมทราฟัลการ์ บริเวณนอกชายฝั่งสเปน ลอร์ดเนลสันได้เสียชีวิตจากยุทธภูมิทางทะเลที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น แต่ชัยชนะที่อังกฤษได้รับมีผลทำให้อังกฤษกลายมาเป็นเจ้าทะเลแต่เพียงผู้เดียวในเวลาต่อมา⁹

การทำสนธิสัญญาสงบศึกแพรสเบิร์ก (TREATY OF PRESSBURG)

ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1805 กองทัพฝรั่งเศสได้ปะทะกับกองกำลังผสมออสเตรีย-รัสเซีย ที่บริเวณสมรภูมิ ออสเตอร์ลิทซ์ (AUSTERLITZ) ผลปรากฏว่าโปแลนด์ได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาด ถือเป็นชัยชนะที่ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่โปแลนด์เป็นอย่างมาก รัสเซียต้องถอนตัวจากการยึดครอง โปแลนด์และออสเตรียต้องทำสนธิสัญญาสงบศึกแพรสเบิร์ก กับฝรั่งเศสซึ่งมีผลติดตามมาคือ

1. ฝรั่งเศสได้รับเวเนเซียจากออสเตรีย เพื่อรวมเข้ากับอาณาจักรอิตาลี (KINGDOM OF ITALY) ซึ่งโปแลนด์ได้สถาปนาขึ้นมาใหม่โดยมีดินแดนส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของแหลมอิตาลี

2. รัฐเยอรมันที่เป็นพันธมิตรกับโปแลนด์จะได้รับดินแดนเพิ่มจากออสเตรีย และได้รับการเลื่อนฐานะให้สูงขึ้นกว่าเดิม เช่น

2.1 บาวาเรียได้รับไทโรล (TYROL)

2.2 บาวาเรียและวูเทมเบอร์กได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นอาณาจักร (KINGDOM) บาเดนได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นแกรนด์ดัชชี (GRAND DUCHY) และดินแดนทั้งหมดดังกล่าวไม่ต้องขึ้นกับออสเตรียอีกต่อไป

3. ออสเตรียต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวน 40 ล้านฟรังก์ให้แก่ฝรั่งเศส การเรียกร้องเงินค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมากเพราะโปแลนด์ไม่ต้องการให้ออสเตรียสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว¹⁰

⁹ ศฤงคาร พันธวงศ์, ประวัติศาสตร์สเปนยุคใหม่ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537), หน้า 167.

¹⁰ เอี่ยม ฉายางาม, ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ค.ศ. 1789-1848, หน้า 113.

นโปเลียน โบนาปาร์ต

สมาพันธรัฐแห่งลุ่มแม่น้ำไรน์ (CONFEDERATION OF THE RHINE)

ในปี ค.ศ. 1806 นโปเลียน ได้ยุบอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (THE HOLY ROMAN EMPIRE) ซึ่งมีลักษณะเป็นการรวมรัฐเยอรมัน ตามร้อยละรัฐเข้าด้วยกันโดยอยู่ภายใต้อิทธิพลของราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก (HAPSBURG) แห่งออสเตรีย

เมื่อยุบอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ลงแล้ว นโปเลียนจึงรวมรัฐเยอรมันขึ้นมา

ใหม่เป็น สมาพันธรัฐแห่งลุ่มแม่น้ำไรน์ ให้อยู่ภายใต้การกำกับและดูแลโดยนโปเลียน โดยไม่มีออสเตรียและปรัสเซียเข้าร่วมเป็นสมาชิก¹¹

สงครามที่สมรภูมิจีนาและออยส์ตาตท์

ปรัสเซียเป็นชาติที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มพันธมิตรเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสครั้งที่ 3 เพราะนโปเลียนสัญญาที่จะยกดินแดนแชนโนเวอร์ (HANOVER) ให้แก่พระเจ้าเฟรเดอริก วิลเลียมที่ 3 หากพระองค์ทรงวางตัวเป็นกลาง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ปรัสเซียไม่ได้เข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรในครั้งนั้น แม้ว่าปรัสเซียจะได้รับแชนโนเวอร์ไปตามสัญญา ต่อมาเมื่อชาวออสเตรียมีแผนจะยกแชนโนเวอร์คืนให้แก่อังกฤษ ชาวดังกล่าวได้สร้างความโกรธแค้นแก่ปรัสเซียเป็นอย่างมาก

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1806 ปรัสเซียจึงร่วมผนึกกำลังกับรัสเซียและอังกฤษ ประกาศสงครามกับฝรั่งเศส แต่กองทัพปรัสเซียก็พ่ายแพ้อย่างย่อยยับในเวลาเพียงหนึ่งสัปดาห์ที่สมรภูมิจีนา (JENA) และออยส์ตาตท์ (AUERSTADT) ในเวลาต่อมาปรัสเซียทั้งประเทศก็ตกอยู่ภายใต้การยึดครองของฝรั่งเศส

สนธิสัญญาสงบศึกทิลลิต (TREATY OF TILSIT)

หลังจากยึดครองปรัสเซียเป็นผลสำเร็จแล้ว นโปเลียนจึงยাত্রาทัพผ่านไปยังโปแลนด์เพื่อมุ่งตรงเข้าสู่รัสเซีย เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1807 กองทัพนโปเลียนได้ปะทะกับกองทัพรัสเซียที่สมรภูมียีลาอว (EYLAU) ซึ่งเป็นสงครามนองเลือดที่นโปเลียนไม่ได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาด ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1807 นโปเลียนสามารถยึดกองทัพรัสเซียลงได้อย่างเด็ดขาดที่สมรภูมิจีนา (FRIEDLAND) ซึ่งได้ส่งผลตามมาก็คือพระเจ้าซาร์-อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ทรงขอเจรจาสงบศึกกับนโปเลียน ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเกรงว่าการบุกรัสเซียโดยฝรั่งเศส อาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นภายในรัสเซียโดยพวกทาสที่ดิน (SERF) และพวกขุนนาง ซึ่งไม่พอใจในระบบการปกครองของพระองค์ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงไม่ต้องการนำเอาอนาคตของรัสเซียไปผูกไว้กับอังกฤษ เพราะผลจากการที่

¹¹ Roger L. Williams, A Short History of Europe Since Napoleon (New York: John Wiley & Sons, Inc., 1972), P.17-18.

รัสเซียได้ร่วมเป็นพันธมิตรกับอังกฤษในการรวมพันธมิตรครั้งที่ 3 ที่ผ่านมาก็มีผลจบลง โดยทั้งสองประเทศต่างก็ไม่ได้อะไรเป็นสิ่งตอบแทน ดังนั้นรัสเซียและฝรั่งเศสจึงได้ร่วมกันลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกทิลลิท ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1807 ซึ่งมีผลตามมาคือ

1. จักรพรรดินโปเลียนและพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ต่างทรงยอมไว้ในสถานภาพของกันและกันว่า จักรพรรดินโปเลียนทรงเป็นจักรพรรดิแห่งภาคตะวันตกและพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ทรงเป็นจักรพรรดิแห่งภาคตะวันออก
2. นโปเลียนทรงแสดงท่าทีว่าพระองค์จะให้การสนับสนุนต่อนโยบายของรัสเซียที่มีต่อ ตุรกี เปอร์เซีย อัฟกานิสถานและอินเดีย
3. ปรุสเซียได้กลายเป็นดินแดนกันชนระหว่างยุโรปตะวันออกกับยุโรปตะวันตก และจากการที่ฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองกรุงเบอร์ลิน (BERLIN) จึงทำให้ดินแดนในเขตอิทธิพลของฝรั่งเศสขยายมาจนจรดดินแดนทางตะวันตกของแม่น้ำเอลเบ (ELBE)
4. นโปเลียนทรงผนวกแคว้นโนเวอร์เข้ากับอาณาจักรเวสต์ฟาเลีย (WEST-PHALIA) ซึ่งเป็นอาณาจักรเยอรมันที่ได้เข้าร่วมกับสมาพันธรัฐแห่งลุ่มแม่น้ำไรน์
5. ฝรั่งเศสและรัสเซียได้ร่วมทำสัญญาเป็นพันธมิตรเพื่อต่อต้านอังกฤษเป็นเวลา 5 ปี

ระบบภาคพื้นทวีป (CONTINENTAL SYSTEM)

ภายหลังการยึดครองปรุสเซียเป็นผลสำเร็จแล้ว ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1806 นโปเลียนทรงประกาศกฤษฎีกาเบอร์ลิน (BERLIN DECREE) โดยมีจุดประสงค์ที่จะทำลายระบบเศรษฐกิจและการค้าของอังกฤษ เพื่อให้อังกฤษขาดแคลนเงินทุนที่จะมาใช้ในการทำสงครามกับฝรั่งเศส กฤษฎีกาเบอร์ลินมีผลก่อให้เกิดระบบภาคพื้นทวีป ขึ้นในยุโรป ซึ่งมีผลตามมาคือ

1. นโปเลียนทรงชักชวนให้ รัสเซีย ฮอลแลนด์และปรุสเซีย เข้าร่วมในระบบภาคพื้นทวีป โดยประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่ทำการติดต่อค้าขายกับอังกฤษ
 2. นโปเลียนทรงชักชวนประเทศที่เป็นกลาง เช่น เดนมาร์ก และปอร์ตุเกส เข้าร่วมในมาตรการต่อต้านอังกฤษ
- การจัดตั้งระบบภาคพื้นทวีปทำให้อังกฤษเกรงว่าเดนมาร์กจะตัดสินใจหันไปร่วม

มือกับนโปเลียน จึงส่งกองเรือเข้าโจมตีกรุงโคเปนเฮเกน (COPENHAGEN) และออกจับเรือสินค้าของเดนมาร์กในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1807 ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เดนมาร์กตัดสินใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสเร็วยิ่งขึ้น

ส่วนปอร์ตุเกสซึ่งอดีตเคยเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ ได้ปฏิเสธที่จะร่วมมือกับนโปเลียน ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1807 นโปเลียนจึงส่งทหารเข้ายึดครองปอร์ตุเกส ซึ่งการกระทำดังกล่าวกลับทำให้พระองค์ต้องเข้าไปพัวพันกับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรไอบีเรีย¹² (IBERIAN PENINSULA)

สงครามในคาบสมุทรไอบีเรีย

การเข้ายึดครองปอร์ตุเกสของนโปเลียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะปอร์ตุเกสได้รับความช่วยเหลือจากอังกฤษ และยังมีผลทำให้ฝรั่งเศสต้องเข้าไปพัวพันกับเหตุการณ์ในสเปนในฐานะที่สเปนเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศส สเปนได้กลายมาเป็นฐานทัพและเส้นทางเดินทัพของกองทัพฝรั่งเศสเพื่อเข้าไปในปอร์ตุเกส ต่อมาเมื่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นในสเปนระหว่างพระเจ้าชาลส์ที่ 4 กับ เจ้าชายเฟอर्डินานด์ ผู้เป็นพระราชโอรส จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นโปเลียนทรงแต่งตั้ง โจเซฟ ผู้เป็นพี่ชายและดำรงตำแหน่งกษัตริย์แห่งเนเปิลส์ให้มาครองบัลลังก์สเปนในฐานะของพระเจ้าโจเซฟที่ 1 ในปี ค.ศ. 1808 ส่วนพระเจ้าชาลส์ที่ 4 กับเจ้าชายเฟอर्डินานด์ ถูกควบคุมตัวไปอยู่ในฝรั่งเศสแผนการเข้าครอบครองทั้งสเปนและปอร์ตุเกสของนโปเลียนก็เพื่อหวังจะได้ใช้ท่าเรือของทั้งสองประเทศเพื่อทำการต่อต้านอำนาจของอังกฤษ แต่กลับส่งผลที่ติดตามาคือ

1. ทำให้ชาวสเปนร่วมมือกันต่อต้านการยึดครองของฝรั่งเศส เพราะไม่พอใจที่นโปเลียนทรงปลดพระเจ้าเฟอर्डินานด์ที่ 7 ออกจากตำแหน่ง และนโปเลียนยังนำเอานโยบายต่อต้านศาสนจักรเข้ามาใช้ในสเปน ชาวสเปนทั่วประเทศจึงร่วมมือกันทำสงครามกองโจร (GUERRILLA WAR) กับฝรั่งเศส
2. อังกฤษได้ส่งกองกำลังภายใต้การนำของ ดยุกแห่งเวลลิงตัน (DUKE OF WELLINGTON) เข้าไปช่วยเหลือปอร์ตุเกส

¹² Denis Richards, Modern Europe 1789-1945 (5th ed; London: William Clowes and Sons Ltd., 1967), P.46-48.

3. สงครามในคาบสมุทรไอบีเรีย เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1808 กินระยะเวลาประมาณ 5 ปี สงครามดังกล่าวมีส่วนช่วยในการทำลายกองทัพนโปเลียนให้อ่อนกำลังลงไปเป็นอันมาก¹³

สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับออสเตรีย

ในขณะที่ฝรั่งเศสกำลังทำสงครามติดพันอยู่ในสเปน ออสเตรียจึงถือโอกาสประกาศสงครามกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1809 ออสเตรียหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากบรรดากลุ่มรัฐเยอรมัน แต่ออสเตรียก็ต้องผิดหวังเพราะบรรดากลุ่มรัฐเยอรมันต่างก็วางตัวเป็นกลางในสงครามครั้งนี้ ส่วนฝรั่งเศสต้องการความช่วยเหลือจากรัสเซีย แต่ฝรั่งเศสก็ต้องผิดหวังเช่นเดียวกันเพราะรัสเซียไม่พอใจนโยบายของฝรั่งเศสที่มีต่อโปแลนด์และผิดหวังจากการที่ฝรั่งเศสไม่ได้ให้การสนับสนุนต่อแผนการของรัสเซียที่จะขยายอำนาจเข้าไปในคาบสมุทรบอลข่าน (BALKAN)

กองทัพออสเตรียภายใต้การนำของ อาร์ชดยุก ชาลส์ (ARCHDUKE CHARLES) ได้พ่ายแพ้แก่กองทัพนโปเลียนที่ วากรัม (WAGRAM) ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1809 จึงทำให้ออสเตรียต้องทำสนธิสัญญาสงบศึกเชินบรุน (TREATY OF SCHONBRUNN) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1809 กับฝรั่งเศส ซึ่งมีผลติดตามคือ

1. ดินแดนโปแลนด์ส่วนที่เป็นของออสเตรียหรือกาลิเซียตะวันตก (WEST GALICIA) ถูกรวมเข้ากับ แกรนด์ดัชชี แห่ง วอร์ซอ (GRAND DUCHY OF WARSAW) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นโดยนโปเลียน
2. ออสเตรียต้องยกดินแดน ดัลมาเทีย (DALMATIA) สโลเวเนีย (SLOVENIA) และโครเอเชีย (CROATIA) เพื่อก่อตั้งมณฑลอิลลีเรีย (ILLYRIAN PROVINCES) ขึ้นเป็นรัฐบริวารของฝรั่งเศส
3. ผลจากการที่ฝรั่งเศสได้รับดินแดนเป็นเขตอิทธิพลเพิ่มขึ้นจากสงครามครั้งนี้ ทำให้นโปเลียนหันมาให้ความสนใจกับผลประโยชน์ในโปแลนด์และในคาบสมุทรบอลข่าน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนโปเลียนกับพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 เริ่มเลวลง และ

¹³ ศฤงคาร พันธวงศ์, ประวัติศาสตร์สเปนยุคใหม่, หน้า 168-176.

ในระหว่างที่ฝรั่งเศสกำลังทำสงครามติดพันอยู่ทั้งในสเปนและออสเตรียในปี ค.ศ. 1809 รัสเซียจึงถือโอกาสเข้ายึดครองฟินแลนด์

4. ผลจากการทำสนธิสัญญาสงบศึกที่ชานบรุน ทำให้ออสเตรียไม่มีทางออกสู่ทะเล ออสเตรียจึงต้องหันมาสร้างสัมพันธไมตรีกับนโปเลียน โดยใช้วิธีการอภิเษกสมรสในเวลาต่อมา

การอภิเษกสมรสของนโปเลียน

ในปี ค.ศ. 1809 ภายหลังจากได้รับชัยชนะในสงครามที่ทำกับออสเตรียแล้ว นโปเลียนทรงเริ่มมีปัญหากับพระราชินีโจเซฟิน ทั้งนี้เพราะพระราชินีโจเซฟินไม่สามารถให้กำเนิดองค์รัชทายาทแก่นโปเลียน ในที่สุดนโปเลียนได้ทรงทำการหย่าขาดจากพระราชินีโจเซฟิน ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1810 ในขณะที่เดียวกัน **เมตเตอร์นิค (METTERNICH)** ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของออสเตรีย¹⁴ หวังที่จะได้รับประโยชน์จากการเป็นไมตรีกันระหว่างฝรั่งเศสกับออสเตรีย จึงสนับสนุนให้มีการอภิเษกสมรสระหว่างจักรพรรดินโปเลียน กับ **เจ้าหญิงมารี หลุยส์ (MARIE LOUIS)** ผู้เป็นพระราชธิดาของจักรพรรดิฟรานซิสที่ 1 แห่งออสเตรีย และยังทรงมีฐานะเป็นพระราชธิดาของพระนาง **มารี อังตัวเนตต์** พิธีอภิเษกสมรสถูกจัดขึ้นในปี ค.ศ. 1810 ภายหลังจากที่นโปเลียนทรงทำการหย่าขาดจากพระราชินีโจเซฟินได้ไม่นาน ภายหลังจากการอภิเษกสมรสเป็นเวลา 1 ปี **พระราชินีมารี หลุยส์** ได้ประสูติพระราชโอรสแก่นโปเลียนซึ่งพระองค์ทรงมอบตำแหน่ง **KING OF ROME** ให้แก่พระราชโอรสของพระองค์

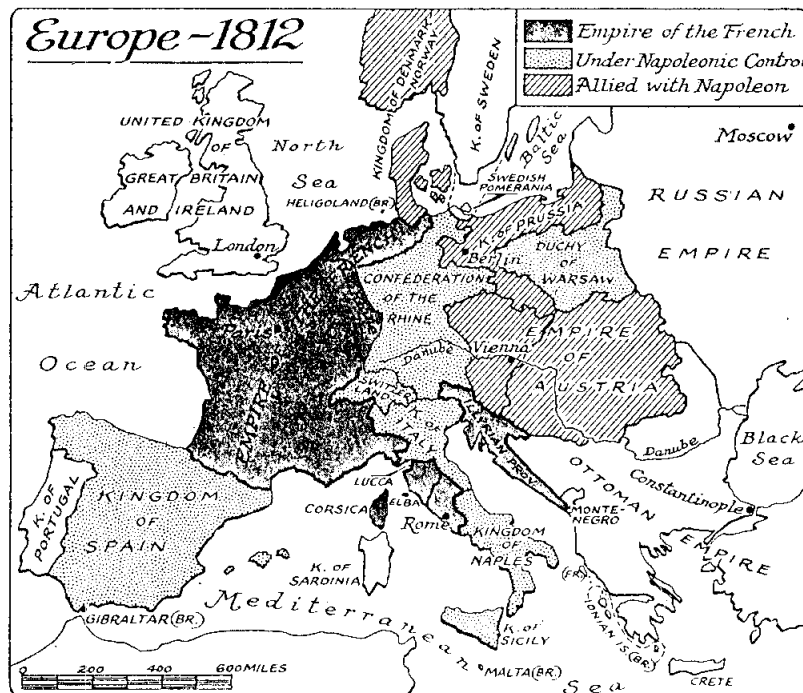
ก่อนหน้านี้ที่นโปเลียนจะเข้าสู่พิธีอภิเษกสมรสกับพระนางมารี หลุยส์ พระองค์ทรงเคยทบทวนที่จะขออภิเษกสมรสกับพระชนิษฐา 2 พระองค์ของพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 มาก่อน คือ **เจ้าหญิงแคทเธอรีน** และ **เจ้าหญิงแอน** แต่นโปเลียนต้องทรงผิดหวังทั้งสองครั้ง เมื่อพระองค์ได้รับการปฏิเสธจากพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1

¹⁴ เมตเตอร์นิค ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศของออสเตรียตั้งแต่ปี ค.ศ. 1809 ในเวลาต่อมาได้ขึ้นดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีควบคู่ไปกับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ในระหว่างปี ค.ศ. 1821-1848.

ความบาดหมางระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซีย

ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซียอยู่ในสภาวะที่เลวลงไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อ نابโเลียงทรงขยายดินแดน แกรนด์ดัชชีแห่ง วอร์ซอ ออกไปยังทำให้พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ทรงเกรงว่าฝรั่งเศสกำลังจะขยายอำนาจเข้าไปในรัสเซีย นอกจากนั้นฝรั่งเศสยังเริ่มทำตัวเป็นคู่แข่งของรัสเซียในดินแดนบอลข่าน

ส่วนปัญหาที่ทำให้รัสเซียต้องได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากคือการเข้าร่วมในระบบภาคพื้นทวีป ดังนั้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1811 รัสเซียจึงถอนตัวออกจากการเข้าร่วมในระบบภาคพื้นทวีปหรือระบบเศรษฐกิจแบบปิดกันอย่างเป็นทางการ ทำให้ نابโเลียงทรงไม่พอพระทัยต่อการกระทำของรัสเซียเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น نابโเลียงยังทรงค้นเคืองที่ได้เคยทรงทาบตามขอพระชนมัญญาของพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ถึงสองครั้งแต่ก็ต้องทรงผิดหวังทั้งสองครั้ง

ยุโรปในปีค.ศ. 1812

สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซีย

ในฤดูใบไม้ผลิ ปี ค.ศ. 1812 นโปเลียนทรงรวบรวมกำลังทหารจำนวนประมาณ 610,000 คนจากดินแดนเยอรมนีและโปแลนด์ ซึ่งนับเป็นการรวมพลเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในกองทัพนโปเลียน เพื่อจุดประสงค์ในการบุกกรีซเซีย กองทัพนโปเลียนเริ่มเคลื่อนพลเข้าสู่รัสเซียในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1812 แต่่นโปเลียนก็ไม่ทรงสามารถที่จะดำเนินงานตามแผนการรบที่ได้วางไว้ ทั้งนี้เพราะมีสาเหตุเนื่องจาก

1. กองทัพรัสเซียสามารถถอยทัพได้อย่างรวดเร็วและไม่ยอมเข้าปะทะกับกองทัพนโปเลียน นอกจากนี้กองทัพรัสเซียยังทำการเผาทุกสิ่งทุกอย่างทิ้งเพื่อไม่ให้เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายข้าศึก

2. ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1812 กองทัพนโปเลียนได้ปะทะกับกองทัพรัสเซียที่สมรภูมิ โบโรดีโน (BORODINO) แต่กองทัพนโปเลียนก็ไม่สามารถทำลายกองทัพรัสเซียลงได้อย่างเด็ดขาด แม้ว่านโปเลียนทรงสามารถยึด มอสโก (MOSCOW) เอาไว้ได้ แต่มอสโกได้ถูกเผาทำลายก่อนที่กองทัพรัสเซียจะล่าถอยออกไป จึงมีผลให้กองทัพนโปเลียนขาดแคลนอาหารและที่พัก

3. นอกจากการขาดแคลนอาหารและที่พัก กองทัพนโปเลียนยังต้องมาเผชิญกับความหนาวเย็นอันทารุณโหดร้ายของอากาศในรัสเซีย เมื่อนโปเลียนไม่ทรงสามารถทำการเจรจาตกลงกับพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 พระองค์จึงทรงตัดสินใจถอยทัพจากรัสเซีย ซึ่งการถอยทัพก็เป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากหิมะเป็นอุปสรรคที่สำคัญ กองทัพนโปเลียนยังถูกลอบโจมตีในแบบสงครามกองโจรจากกองทัพรัสเซีย ทำให้ทหารได้รับบาดเจ็บล้มตายเนื่องจากการถูกโจมตี ความหิวโหยและความหนาวเย็นไปเป็นจำนวนมาก เหลือทหารกลับมาเพียงประมาณ 20,000 คน สงครามที่ทำกับรัสเซียในครั้งนี้ได้นำเอาความเสียหายและความเสื่อมมาสู่ นโปเลียนเป็นอย่างมาก¹⁵

¹⁵ Richards, Modern Europe 1789-1945, P.50-52.

กองทัพนโปเลียนถอยทัพจากรัสเซีย

การรวมกันพันธมิตรเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสครั้งที่ 4 (THE FOURTH COALITION)

หลังจากนโปเลียนได้พ่ายแพ้มาจากสมรภูมิในรัสเซีย ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1813 รัสเซียจึงร่วมเป็นพันธมิตรกับปรัสเซียเพื่อทำสงครามปลดปล่อย (WAR OF LIBERATION) กับฝรั่งเศส ซึ่งสงครามในครั้งนี้ไม่มีฝ่ายใดเป็นฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอย่างเด็ดขาด แมตเตอรันคจึงเข้ามาไกล่เกลี่ยเพื่อให้มีการยุติสงคราม ทั้งนี้เพราะแมตเตอรันคไม่ต้องการเห็นฝรั่งเศสต้องตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อย่างย่อยยับ แมตเตอรันคต้องการให้ฝรั่งเศสเป็นตัวถ่วงดุลย์อำนาจรัสเซีย อย่างไรก็ตามแมตเตอรันคก็ไม่สามารถทำให้ทั้งสองฝ่ายยุติสงครามลงได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1813 ออสเตรียจึงต้องตัดสินใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับรัสเซียโดยการประกาศสงครามกับฝรั่งเศส

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1813 กองทัพโปเลียนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่กองทัพของฝ่ายพันธมิตรที่สมรภูมิ ไลพ์ซิก (BATTLE OF LEIPZIG) ภายหลังจากการรบในครั้งนี้อแล้ว แชกโซนี่ กับ บาวาเรีย ซึ่งเป็นพันธมิตรที่เหลืออยู่เพียงสองประเทศของนโปเลียน ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มสมาพันธรัฐแห่งลุ่มแม่น้ำไรน์ ก็ได้ถอนตัวออกจากการเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศส เช่นเดียวกับรัฐเยอรมันอื่น ๆ

ส่วนภายในสเปนกองกำลังผสม อังกฤษ-สเปน ภายใต้การนำของ ดยุก แห่งเวลลิงตัน สามารถขับไล่พระเจ้าโจเซฟที่ 1 ออกจากบัลลังก์สเปนและเตรียมมอบบัลลังก์คืนให้แก่พระเจ้าเฟอर्डินานด์ที่ 7. หลังจากนั้นดยุกแห่งเวลลิงตัน จึงยกทัพข้ามภูเขาวีร์นีส (PYRENEES) เพื่อรุกเข้าไปในฝรั่งเศส

สนธิสัญญาโชมงท์ (TREATY OF CHAUMONT)

ฝ่ายพันธมิตรพยายามรุกเข้าไปในฝรั่งเศส แต่ก็ได้รับการต้านทานอย่างหนักจากกองทัพฝรั่งเศส จนทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในระหว่างฝ่ายพันธมิตรด้วยกันเอง ดังนั้นอังกฤษจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยโดยให้มีการลงนามกันใน สนธิสัญญาโชมงท์ ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1814 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. อังกฤษ รัสเซีย ออสเตรียและปรัสเซียจะไม่แยกกันทำสัญญาสงบศึกกับนโปเลียน
2. ฝ่ายพันธมิตรจะร่วมมือกันทำสงครามจนกว่าจะได้รับชัยชนะ
3. ฝ่ายพันธมิตรจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายหลังจากการทำสนธิสัญญาสันติภาพสำเร็จลุล่วงไปแล้ว
4. สนธิสัญญาฉบับนี้กำหนดระยะเวลาแห่งข้อผูกพันเอาไว้ 20 ปี

ในเวลาต่อมาสนธิสัญญาโชมงท์ ได้กลายมาเป็นรากฐานของความร่วมมือกันในยุโรป (CONCERT OF EUROPE) เพื่อร่วมมือรักษาสันติภาพ และยังใช้เป็นบรรทัดฐานของการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรป

การสละราชบัลลังก์ของนโปเลียน

ในวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1814 ฝ่ายพันธมิตรก็สามารถยึดกรุงปารีสได้สำเร็จ ต่อมาในเดือนเมษายน ค.ศ. 1814 นโปเลียนทรงถูกบังคับให้สละราชบัลลังก์ที่พระราชวัง

ฟอนเทนโบ (FONTAINBEAU) โดยพระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งจักรพรรดิ แต่ต้องถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะเอลบา (ELBA) ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พร้อมด้วยทหารรักษาพระองค์จำนวน 400 คน และได้รับเงินบำนาญจากรัฐบาลฝรั่งเศสอีกปีละ 2 ล้าน 5 แสนฟรังก์¹⁶

พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 (ค.ศ.1755-1824) พระอนุชาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1814 นับเป็นการฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์บูร์บงขึ้นมาใหม่ในฝรั่งเศส

สนธิสัญญาปารีสฉบับที่ 1 (THE FIRST TREATY OF PARIS)

ในวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.1814 ฝ่ายพันธมิตรได้ร่วมกันทำสนธิสัญญาปารีสฉบับที่ 1 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. ให้ฝรั่งเศสมีอาณาเขตเท่ากับปี ค.ศ.1792 ฝรั่งเศสจึงไม่ได้สูญเสียดินแดนของตนเอง แต่กลับได้รับดินแดนเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 150 ตารางไมล์ และได้รับพลเมืองเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 450,000 คน

2. ฝรั่งเศสไม่ต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม และจะไม่มีกองทัพของฝ่ายพันธมิตรเข้าไปยึดครองดินแดนฝรั่งเศส

การที่ฝ่ายพันธมิตรทำสนธิสัญญาแบบผ่อนปรนกับฝรั่งเศสก็เพราะหวังว่าสนธิสัญญาฉบับนี้จะช่วยส่งเสริมสภาพของกษัตริย์องค์ใหม่ของฝรั่งเศสให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

สมัยการปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 18

สมัยการปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 18 นับเป็นสมัยแห่งความรุ่งเรืองใน
ii) การปกครองระบอบรัฐสภา (PARLIAMENTARY SYSTEM) ของฝรั่งเศส พระองค์ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นเสรีนิยมให้แก่ประชาชนฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1814 และยังทรงรักษารูปแบบของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยการปกครองของนโปเลียนเอาไว้ จึงทำให้ประชาชนยังคงมีเสรีภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของฝรั่งเศสก็ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการปฏิรูปกองทัพและ

¹⁶ อัสยา โคมลกาญจนและคณะ, อารยธรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน จำกัด, 2528), หน้า 388.

มีการฟื้นฟูชื่อเสียงทางการต่างประเทศขึ้นมาใหม่¹⁷

ตาลเลอว์ง์ (TALLEYRAND)

ฝรั่งเศสได้รับการปฏิบัติจากฝ่ายพันธมิตรเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผลงานทางการทูตของตาลเลอว์ง์ อดีตเลขาธิการกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศสในสมัยของนโปเลียน และเมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 18 ทรงขึ้นปกครองฝรั่งเศส พระองค์ก็ทรงให้ตาลเลอว์ง์ทำหน้าที่เลขาธิการกระทรวงการต่างประเทศอยู่ต่อไป จากประสบการณ์ที่ทำงานทางด้าน การต่างประเทศมาเป็นเวลานาน จึงทำให้ตาลเลอว์ง์ใช้ความสามารถจนกระทั่งฝ่ายพันธมิตรตกลงที่จะ ไม่เข้ายึดครองและ เรียกร้องค่าปฏิกรรมสงครามจากฝรั่งเศส

ปฏิกริยาจากพวกขุนนาง

ถึงแม้พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 จะไม่ทรงคิดแก้แค้นต่อพวกปฏิวัติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำให้พระองค์ต้องเสด็จลี้ภัยออกจากฝรั่งเศสไปตั้งแต่ปี ค.ศ.1791 แต่ภายในราชสำนักของพระองค์ซึ่งล้อมรอบไปด้วยพวกขุนนางซึ่งเคยลี้ภัยไปอยู่ภายนอกประเทศ พวกขุนนางเหล่านี้ล้วนแต่เป็นพวกที่หยิ่งในศักดิ์ศรีและเป็นพวกที่ปราศจากเหตุผล ดังนั้นพวกขุนนางเหล่านี้จึงต้องการแก้แค้นต่อพวกปฏิวัติที่ทำให้พวกขุนนางต้องได้รับความลำบากจากการลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ

การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของพระเจ้าหลุยส์ที่ 18

ถึงแม้พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 ได้ทรงดำเนินนโยบายเป็นกลางในทางการเมือง แต่พระองค์ได้ทรงทำสิ่งที่ผิดพลาดขึ้นเมื่อทรงมีคำสั่งให้ปลดประจำการทหารบางส่วนออกจากกองทัพจึงทำให้พวกที่ถูกปลดประจำการได้รับความเดือดร้อน ต่อมาเมื่อพระองค์ทรงสั่งให้เปลี่ยนธงชาติจากธงสามสีซึ่งใช้มาตั้งแต่สมัยแห่งการปฏิวัติมาเป็นธงสีขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์บูร์บอง จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจผิด คิดว่าพระองค์กำลังนำเอาการปกครองระบอบเก่า (OLD REGIME) กลับมาใช้ในฝรั่งเศส

¹⁷Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, P. 182-183.

สมัยร้อยวันแห่งการกลับคืนสู่อำนาจของนโปเลียน (1 มีนาคม - 22 มิถุนายน ค.ศ. 1815)

ในขณะที่ฝ่ายพันธมิตรกำลังเจรจาต่อรองอยู่กับการประชุมสันติภาพที่กรุงเวียนนา (CONGRESS OF VIENNA) นโปเลียนทรงถือโอกาสหลบหนีออกจากเกาะเอลบากลับมายังประเทศฝรั่งเศสในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1815 ประชาชนฝรั่งเศสซึ่งยังคงยึดมั่นอยู่กับแนวทางปฏิวัติต่างแสดงความยินดีต่อการกลับมาของนโปเลียนและได้เข้าร่วมในกองทัพของนโปเลียน พระเจ้าหลุยส์ที่ 18 จึงต้องเสด็จลี้ภัยไปประทับที่เมืองกอนด์ (GAND) ในเบลเยียม¹⁸

สงครามวอเตอร์ลู

เมื่อนโปเลียนเสด็จมาถึงกรุงปารีสพระองค์ได้ทรงจัดกองทัพฝรั่งเศสขึ้นมาใหม่เพื่อเตรียมทำสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1815 กองทัพนโปเลียนได้เคลื่อนพลเข้าไปในเบลเยียมเพื่อเตรียมทำสงครามกับกองทัพอังกฤษและกองทัพปรัสเซีย ก่อนที่กองทัพทั้งสองจะสามารถรวมตัวกันได้ เมื่อกองทัพนโปเลียนเคลื่อนพลมาถึงบริเวณใกล้กับหมู่บ้านวอเตอร์ลู (WATERLOO) ก็ได้ปะทะกับกองทัพอังกฤษภายใต้การนำของ ดยุกแห่งเวลลิงตัน นโปเลียนทรงสั่งให้กองทัพฝรั่งเศสเข้าโจมตีกองทัพอังกฤษ แต่ในเวลาต่อมา กองทัพปรัสเซียได้เคลื่อนทัพมาถึงสมรภูมิวอเตอร์ลูก่อนที่กองทัพนโปเลียนจะสามารถมีชัยเหนือกองทัพอังกฤษ ดังนั้นกองทัพผสม อังกฤษ-ปรัสเซีย ซึ่งมีกำลังพลเหนือกว่าจึงสามารถพลิกสถานการณ์เข้าโจมตีและทำลายกองทัพนโปเลียนลงได้อย่างย่อยยับในวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 1815

นโปเลียนเสด็จหนีออกจากสมรภูมิวอเตอร์ลูเพื่อลี้ภัยไปยังทวีปอเมริกา แต่เรือของพระองค์ถูกกองเรืออังกฤษสกัดเอาไว้ได้ จากวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1815 ซึ่งเป็นวันที่นโปเลียนทรงหลบหนีออกจากเกาะเอลบาถึงวันที่เรือของพระองค์ถูกล้อมจับโดยกองเรืออังกฤษในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1815 เป็นที่รู้จักกันในนามของสมัยร้อยวันแห่งการกลับคืนสู่อำนาจของนโปเลียน (HUNDRED DAYS)

¹⁸ เอี่ยม ฉายางาม, ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ค.ศ. 189-1848, หน้า 130.

วาระสุดท้ายของนโปเลียน

ภายหลังสมัยแห่งเหตุการณ์ร้อยวันสิ้นสุดลงแล้ว ฝ่ายพันธมิตรจึงเริ่มนโยบายแข็งกร้าวต่อนโปเลียนและประเทศฝรั่งเศส โดยนโปเลียนได้ถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะเซนต์-เฮเลนา (ST. HELENA) ในมหาสมุทรแอตแลนติก และได้ถูกควบคุมตัวอย่างแน่นหนาโดยผู้คุมจำนวนมากจนกระทั่งพระองค์สิ้นพระชนม์ลงด้วยโรคแผลในกระเพาะอาหารในปี ค.ศ. 1821

สนธิสัญญาปารีสฉบับที่ 2

การทำสนธิสัญญาปารีสฉบับที่ 2 ได้มีขึ้นในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1815 ระหว่างฝ่ายพันธมิตรกับฝรั่งเศส ซึ่งมีผลทำให้ฝรั่งเศสถูกลดพื้นที่ลงให้เหลือเท่ากับปี ค.ศ. 1790 ฝรั่งเศสต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนเงิน 700 ล้านฟรังก์ และต้องออกค่าใช้จ่ายให้ทหารฝ่ายพันธมิตรที่เข้าไปยึดครองฝรั่งเศสจนกว่าฝรั่งเศสจะสามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจนครบตามจำนวนที่ฝ่ายพันธมิตรเป็นผู้กำหนด¹⁹

ผลกระทบแห่งสมัยการปกครองของนโปเลียน

1. นโปเลียนทรงถือว่าพระองค์ทรงเป็นนักปฏิรูปผู้ทรงภูมิธรรม ดังนั้นรัฐบริวารที่อยู่ภายใต้พระราชอำนาจของพระองค์ จึงได้รับการกำหนดแผนการปฏิบัติอย่างง่าย ๆ เพื่อให้การปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันตามกฎหมาย
2. นโปเลียนทรงยกเลิกระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ จึงเท่ากับเป็นการตัดทอนอำนาจของกลุ่มอภิสิทธิ์ชนซึ่งเคยมีมาในอดีต มีผลทำให้ชาวนาเป็นอิสระจากการควบคุมของพวกขุนนาง โดยชาวนาได้เปลี่ยนสถานภาพมาขึ้นกับรัฐแทนพวกขุนนาง
3. นโปเลียนทรงลดอำนาจของศาสนจักรลง จึงทำให้ศาลศาสนา (CHURCH COURT) ถูกยกเลิกไปพร้อมกับระบบภาษีรายได้ที่วัดเคยได้รับ (TITHES) ศาสนสมบัติถูก

¹⁹ Bryce Lyon, et al., A History of Western World Volume III (2nd ed; Chicago : Rand McNally College Publishing Company, 1974), P. 581-582.

ยึดมาเป็นของรัฐ ชั้นดีธรรมทางศาสนา (RELIGIOUS TOLERATION) ได้กลายมาเป็นกฎหมายพร้อมกับการได้มาซึ่งเสรีภาพส่วนบุคคลของกลุ่มชนทุกกลุ่มในฝรั่งเศส ทั้งพวกคาทอลิก โปรเตสแตนต์และยิว

4. การขยายอำนาจของนโปเลียนไปยังดินแดนต่าง ๆ ของยุโรปได้ก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยม (NATIONALISM) ขึ้นในดินแดนเหล่านั้นซึ่งได้ส่งผลออกมาแตกต่างกัน เพราะดินแดนบางแห่งก็ขึ้นชมในระบอบการปกครองของนโปเลียน แต่ดินแดนบางแห่งก็ต่อต้านอำนาจของนโปเลียน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสามารถยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้คือ

4.1 **โปแลนด์** อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมแสดงออกในทางขึ้นชมนโปเลียน เพราะพระองค์ทรงปลดปล่อยโปแลนด์จากการยึดครองของรัสเซีย ออสเตรียและปรัสเซีย

4.2 **ในแหลมอิตาลี** ดินแดนซึ่งถูกแบ่งแยกการปกครองออกเป็นหลายส่วนต่างก็ขึ้นชมต่อการยึดครองของนโปเลียน เพราะเป็นครั้งแรกที่สามารถทำให้อิตาลีรวมตัวกันได้ภายหลังจากที่กรุงโรมได้ถูกทำลายลงโดยพวกอนารยชนเยอรมันในปี ค.ศ. 476 ความรู้สึกชาตินิยมที่เกิดขึ้นจึงเป็นแรงกระตุ้นที่จะนำไปสู่การรวมประเทศอิตาลีเข้าด้วยกันในเวลาต่อมา

4.3 **ภายในสเปน** แม้วานโปเลียนได้ทรงพยายามปฏิรูปทางด้านสังคมของสเปนโดยการยกเลิกระบบศาลพิเศษทางศาสนา (INQUISITION) ซึ่งเป็นนโยบายที่จริงใจของนโปเลียนที่มีต่อชาวสเปน แต่กลับปรากฏว่านโยบายดังกล่าวกลับสร้างความไม่พอใจจนเกิดเป็นแรงกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยม ชาวสเปนจึงช่วยกันฟื้นฟูอำนาจของศาสนจักร และอำนาจของราชวงศ์บูร์บองให้ได้กลับมาครองสเปน

4.4 **ในอังกฤษ** อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมได้แสดงออกมาในรูปของการต่อต้านการปฏิวัติดังเช่นที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศส จนกระทั่งทำให้ชาวอังกฤษต่างก็ล้มที่จะพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศ เพราะคนส่วนใหญ่ต่างก็หันมาร่วมมือกันต่อต้านอำนาจของนโปเลียน

4.5 **ในดินแดนเยอรมนี** ซึ่งเป็นดินแดนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดทั้งในทางบวกและในทางลบ ทั้งนี้เพราะชาวปรัสเซียคงจะไม่ลืมความพ่ายแพ้ต่อ นโปเลียนที่สมรภูมิจีนาและฮอยสตาตท์ ในปี ค.ศ. 1806 จึงก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมต่อต้านฝรั่งเศสไป

ทั่วปรัสเซีย แต่เมื่ออนโปเลียนหมดอำนาจไปแล้ว กลุ่มผู้ปกครองปรัสเซียก็ได้ ดำเนินนโยบายปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับชาวนา ถึงแม้ตามประเพณีดั้งเดิมของปรัสเซียชาวนาคือกลุ่มชนที่จะนำความมั่งคั่งมาสู่กลุ่มขุนนางปรัสเซีย การปฏิรูปที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากอิทธิพลการขยายอำนาจของอนโปเลียน²⁰

²⁰ Bernstein and Green, History of Civilization : Since 1648, P.145-146.